

8. SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT

Yleisenä tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen ”yhessä tehen” on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen yhteistyö.

8.1 Sivistystoimen hallinto

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystoimen palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystoimen hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistystoimenjohtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö.

Toimialan suunnitelman yleisperusteet ja kehitysnäkymät 2025–2027

Sivistystoimen hallinto Strategiset tavoitteet vuosille 2025 - 2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Toimivat ja ajanmukaiset palvelut	Henkilöstön koulutus ja esimiestyön tukeminen	Toimialajohtajat, osastopäälliköt, johtoryhmä	Arviointikyselyjen toteuttaminen eri toimialoilla
Taloudelliset rakenteet ja toimintamallit	Taloussuunnitelman toteuttaminen	Toimialajohtajat, osastopäälliköt, johtoryhmä	Osavuositarkastukset/ vertailu talousarvioon

8.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotia Vantussa ja ryhmäperhepäiväkotia Onnimannissa. Tarvittaessa vuorohoitoa järjestetään Onnimannissa. Varhaiskasvatuspaikkoja on ollut riittävästi ja varhaiskasvatuksen tarpeeseen on kyetty reagoimaan nopeasti. Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaille tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetusta järjestetään päiväkotia Vantussa.

Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelee henkilöstön mitoituksen. Varhaiskasvatukseen (540/2018) 1.8.2021 tehdyn muutoksen mukaan henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden. Varhaiskasvatuksen tiloissa syksyllä 2024 toimii 59 lasta ja 14 varhaiskasvatuksen työntekijää, sekä Vantussa 1 yhdistelmätyöntekijä. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen piirissä on 45 1–5 -vuotiaista lasta. Sen lisäksi esiopetuksessa on 12 esioppilasta, joista 7 osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen aamuisin ja/tai iltapäivisin. Tammikuulle 2025 on jo tullut 3 uutta varhaiskasvatushakemusta. Varhaiskasvatuspaikat on pian täynnä ja on tehtävä suunnitelmia, jos lapsia on tulossa vielä lisää varhaiskasvatukseen.

Lapsimäärä ja lasten tuen tarpeet ovat lisänneet työn vaativuutta. Monet varhaiskasvatusuudistukset ja uudet vaatimukset sekä jatkuva kouluttautumistarve aiheuttavat ikääntyvälle henkilöstölle työn kuormittavuutta. Varhaiskasvatuksessa korostuu ikäjohtaminen, henkilöstön työ- ja toimintakyvyn, jaksamisen ja työstä palautumisen tukeminen. Työhyvinvointia tuetaan kehittämissuunnitelman mukaisesti mm. avoimella ja innostavalla toimintakulttuurilla, selkeillä palaverirakenteilla, oikea-aikaisella tiedottamisella, asioiden ennakkoinnilla ja suunnitelmallisuudella. Seuraamme tulevalle toimintakaudella erityisen aktiivisesti työstä palautumista.

Henkilöstön rekrytointi voi olla haasteellista tulevaisuudessa. Lähivuosina henkilöstöä siirtyy eläkkeelle ja uusien työntekijöiden rekrytoinnissa on saatavuuden lisäksi otettava huomioon varhaiskasvatuslaissa määritelty henkilöstön kelpoisuus ja rakenne. Hartolan varhaiskasvatuksen imagoa, näkyvyyttä ja houkuttavuutta nostetaan ja tehdään aktiivisesti ja monipuolisesti näkyväksi erilaisissa medioissa mm. Instagramissa.

Varhaiskasvatuksen laadulliset tavoitteet luodaan seudullisen kyselyn tuloksiin perustuen. Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi otettiin käyttöön loppusyksystä 2023. Valssin avulla arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen laatua vuosittain. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa laaditaan toiminnallisesti ja prosessi on jatkuva v.2025 saakka. Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan oikea-aikaista tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen Lasten Kuntoutustyöryhmä LaKu / esiopetuksessa Opiskeluhoultoryhmä OHR.

Esiopetuksen opiskeluhoiltoa toteutetaan opiskeluhoiltosuunnitelman mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetuslain muutosta, joka koskee esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea. Lakimuutoksesta johtuen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden päivitys on käynnistynyt. Ensisijaisesti muutokset liittyvät oppimisen tukea käsittelevän luvun päivittämiseen, ja lisäksi päivitetään tarvittavia muita lukuja perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Hartolan kunnan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma ja opiskeluhoiltosuunnitelma tulee siis päivittää elokuuhun 2025 mennessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt 150 000€ valtioneuvoston avustuksen varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osuus käytetään erityisopettajan palkkaamiseksi. Myönnetyn avustuksen käyttöaika 31.12.2027 saakka. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaresursseilla mahdollistetaan ja varmistetaan henkilöstön osaaminen ja lapsen oikeus saada oikea-aikaisesti yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Tukitoimet voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet.

Talousarviossa on huomioitu talouden tasapainotuksen luomat paineet. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen konkreettiset säästöt kohdistuvat rakennuksiin ja alueisiin, koulutus- ja kulttuuripalveluihin, henkilöstön koulutuspalveluihin ja kalustehankintoihin. Tavoitteisiin päästään tiedolla johtamisella, suunnitelmallisuudella ja asioiden ennakkoinnilla. Panostamme toimivaan viestintään, henkilöstön

hyvinvointiin ja varhaiskasvatuksen laatuun. Turvallisuudesta ja lakien ja asetusten noudattamisesta emme voi tinkiä.

Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027

Hartolan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Työntekijöiden työtyytyväisyyden säilyttäminen	Yhteistyön lisääminen yksiköiden välillä: -Yhteiset henkilöstöpalaverit viikoittain - Pedagogisten viikkopalavereiden käynnistäminen syksyllä 2024 -Yhteiset palaverit päivystävän henkilöstön kanssa ennen päivystyksiä / lomia -yhteishengen ja yhteenkuuluvuudentunteen lisääminen (yhteistyötä arjessa esim. toiminnan suunnittelua, yhteisiä tapahtumia, aikaa keskustelulle, työillat, yhteiset arvot ja tavoitteet, koko työyhteisön turvallinen ja positiivinen ilmapiiri) Voimavarat kohdata muutoksia ja haasteita: -kiireettömyys: asioiden ennakointi ja kalenterointi, selkeä ja suunnitelmallinen viestintä ja tiedonkulku esim. tiimipalaverien suunnittelu, selkeät sovitut ja kirjatut toimenkuvat / tehtävänjako ja vastuut -työstä palautuminen: avoin ja ratkaisukeskeinen keskustelukulttuuri Lähiesihenkilötyö: -aikaa kohdata ja keskustella: kiireettömyys, avoimuus, esihenkilö mukaan tiimipalaveriisiin -välitöntä ja jatkuvaa palautetta onnistumisista -oikeudenmukaisuus: johtamistapa, tasa-arvo kaikessa toiminnassa -innostava ja kannustava toimintakulttuuri: esihenkilö luo toimintakulttuurin yhdessä koko henkilöstön kanssa	Varhaiskasvatuspäällikkö ja henkilöstö	Työhyvinvointikysely ja työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelman seuranta ja arviointi Kehityskeskustelut
Varhaiskasvatuksen laadullisten tavoitteiden toteutuminen	Leikkiin kannustavan toimintakulttuurin vahvistaminen	Varhaiskasvatuspäällikkö ja henkilöstö	Valssi laadunarviointijärjestelmä

	-tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Tunnistetaan leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehitetään leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauha. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. Vahvistetaan osaamista aikuisen moninaisista rooleista leikin tukijana. Digikasvatuksen laadunseuranta - oppimisympäristöjen muokkaaminen niin, että tvt-välineet ovat lasten saatavilla, tai ainakin säännönmukaisena mahdollisuutena toimintaa valittaessa. Keskustelua huoltajien kanssa siitä, miten lapsiryhmässä hyödynnetään digitaalisia ympäristöjä ja kuinka toteutamme mediakasvatusta. Tutkimme ja tarkastelemme aktiivisesti lasten kanssa, miten media näkyy ja vaikuttaa lasten arjen leikeissä ja elinympäristössä. Ohjelmointiosaamista ja digitaitoja vahvistetaan tutkimalla, opettelemalla, kokeilemalla ja tarjoamalla monipuolisia mahdollisuuksia lapsille tärkeiden ja tuttujen arjen asioiden äärellä. Osallistamme lapsia ja tartumme lasten ideoihin ja kiinnostuksen kohteisiin. Tuotamme sisältöjä, tulkitsemme,ideoimme ja toimimme yhdessä lapsia innostaen. Oivallamme yhdessä lasten kanssa. Havainnoinnilla on erityinen merkitys, jotta lapsilähtöisyys ja aito osallisuuden kokemus	Varhaiskasvatuspäällikkö ja Vantun henkilöstö	Valssi kehittämissuunnitelma 2024 Vopeka Jopeka
--	---	---	---

	toteutuu. Tiimit kirjaavat kehittämissuunnitelmat ja konkreettiset toimenpiteet tiimisopimuksiin. Tiimisopimukset ja ryhmävasut päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee vastata lapsiryhmän tarpeisiin. Konkreettisia toimenpiteitä arkeen mm. digilaitteet tutummaksi turvallisesti myös 3-5v ryhmässä, Molla ABC sovelluksen käyttöönotto, tehdään leikit kuviksi ja ideoidaan lasten kanssa oppimisympäristö / kotiseutu -peli, päivän kulku kuvitetaan yhdessä osallistaen lapset kuvaamiseen, kysytään lapsilta itseltään lupa kuvaamiseen, keskustellaan lasten kanssa enemmän mediasta ja median vaikutuksista heidän arkeen, tutkitaan leluja ja tuttuja arjen esineitä ja niiden toimintaperiaatteita. Lapset ja huoltajat osallistetaan erilaisin kyselyin esim. mitä pelejä lapsi pelaa kotona. Huoltajat lähettävät kuvia lapsen lempileikeistä kotona. Jokainen lapsi toimii vuorollaan päivän dokumentoijana ja kuvia lähetetään huoltajalle. Vastavuoroisen vuorovaikutuksen laadunseuranta Kielellisen ja kehollisen ilmaisuuden ohjaamisen kokonaisvaltaisuuden merkitystä kehitetään ja korostetaan lasten arjessa. Autamme lapsia ymmärtämään ja tulkitsemaan erilaisia viestejä ja näkökulmia ja mallinamme ja mahdollistamme lapsille erilaisia tapoja esim. tuottaa tekstejä ja tarinoita. Keskustelemme ja dokumentoimme lasten tuotoksia. Huolehdimme	Varhaiskasvatuspäällikkö ja Onnimannin henkilöstö	Valssi kehittämissuunnitelma 2024
--	--	--	--

	aktiivisemmin siitä, että lapsilla on käytössä kielellistä ilmaisua ja ajattelua vahvistavaa monipuolista materiaalia. Lapset kohdataan vielä entistä yksilöllisemmin, jotta kielellisen vuorovaikutuksen harjoittelu ja tukeminen mahdollistuu. Perushoito, huolenpito, läheisyys, syli ja rutiinit tiedostetaan lapsiryhmän tarpeina. Ikätasolle sopivat puuhut, mielekäs tekeminen ja leikin tukeminen ovat tärkeitä taitoja, joita opetellaan yhdessä aikuisen tuella. Menetelminä korostetaan katsekontaktia, ilmeitä ja eleitä ja kosketusta. Yksi aikuinen ohjeistaa ja mallintaa, jotta rauha ryhmätilanteissa taataan. Lauluhetket, lorupussi ja aamupiiri tärkeässä roolissa. Havainnoinnin ja dokumentoinnin merkitystä ei voida liikaa korostaa, jotta ihan pienimpienkin lasten vuorovaikutuksellisiin aloitteisiin vastataan. Arjen etukäteisvalmistelut tuovat rauhaa esim. ruokailuhetkiin. Positiivinen pedagogiikka ja esim. aikuisen kanssa hassuttelu tärkeää. Lasten ja huoltajien aito osallisuuden kokemus arjessa korostuu. Kehittämissuunnitelma ja konkreettiset toimenpiteet kirjattu arviointikeskustelulomakkeelle. Lasten osallisuuden kokemusten lisääminen - lapsi saa aidon kokemuksen olla osa ryhmää ja yhteisöä sekä siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta lapsen omista lähtökohdista käsin. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi		Lasten haastattelut
--	---	--	----------------------------

	omana itsenään. Lasten osallisuuden tukeminen vaatii tietoisia tekoja sekä henkilöstön ohjausta ja tukea. Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun toteuttaminen -tarkastellaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen toimintaa laatimalla suunnitelma yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsilla mahdollisuus ja oikeus osallistua suunnitelman prosessin omaiseen laatimiseen. Lasten osallisuus toteutetaan huomioiden sekä lapsen ikä että kehitys. -Tasa-arvolain mukaan toiminnallisessa tasa-arvosuunnitelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. - Yhdenvertaisuuslain mukaan arvioidaan miten toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin, miten yhdenvertaisuus toteutuu omassa toiminnassa ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin edistääksemme yhdenvertaisuuden toteutumista. -Toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnitelma on toimipaikkakohtainen ja laaditaan yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsilla ja huoltajilla mahdollisuus tulla kuulluksi edistämistoimenpiteistä. -Yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin tulokset ja edistämisen toimenpiteet kirjataan yhdenvertaisuussuunnitelmaan ja ne uudistetaan määräjain.		Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman arviointi 3v välein
--	---	--	---

Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen	Varhaiskasvatuksen laadun ja arvioinnin vuosikello luodaan henkilöstön työn tueksi	Varhaiskasvatuspäällikkö	vuosikellon toteutumisen ennakointi ja seuranta
Hartolan varhaiskasvatuksen näkyväksi tekeminen	Instagramin aktiivinen käyttö ja sisällön monipuolinen tuottaminen	Varhaiskasvatuspäällikkö ja henkilöstö, instagram-vastaava	Instagramin seuraajaluvut ja saatu palaute
Hartolan varhaiskasvatuksen imagon, työnantajakuvan ja haluttavuuden lisääminen	Näkyvyyttä erilaisissa medioissa	Varhaiskasvatuspäällikkö ja henkilöstö, lehdistö	Suositteluindeksi (työtyytyväisyyskysely)

Kotihoidontuki

Kotihoidontukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 lähtien Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää. Talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti Sivistys- ja hyvinvointilautakunta on kokouksessaan 5.9.2024 päättänyt kuntalisän lakkauttamisesta siten, että kuntalisän maksaminen päättyy 31.7.2025.

Lasten kotihoidontuen kustannukset ja lasten määrä vuosina 2017–2025 sekä varatut määrärahat.

Lasten kotihoidontuet		
Vuosi	Keskimäärin lapsia/perheitä	Kotihoitotuen määrä
2017	30	104 160 €
2018	33	sis. kuntalisä 119 340 €
2018 Kuntalisä	9	18 840 €
2019	28	sis. kuntalisä 104 042 €
2019 Kuntalisä	5	12 210 €
2020	29	sis. kuntalisä 119 840 €
2020 Kuntalisä	5	11 220 €
2021	lapsia 25	sis. kuntalisä 152 000 €
2021 Kuntalisä	lapsia 24	10 000 €
2022	lapsia 24	sis. kuntalisä 132 000 €
2022 Kuntalisä	lapsia 11	24 000 €
2023	lapsia 18	sis. kuntalisä 132 000 €
2023 Kuntalisä	lapsia 3	24 000 €
2024		sis. kuntalisä 105 000 €
2024 Kuntalisä		12 000 €
2025		sis. kuntalisä 110 000 €
2025 Kuntalisä 31.7.2025 saakka		8 000 €

8.3 Perusopetus

Perusopetuksen 1.- 9. luokkien oppilasmäärä tilastopäivänä 20.9.2024 on 135 oppilasta. Oppilasmäärä pysyy samana seuraavan viiden vuoden aikana.

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallista opetussuunnitelmaa (2016), jossa korostuu oppilaiden osallisuus, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja laaja-alainen osaaminen. Oppimisen arviointia on uudistettu vuosina 2020–2023 yhtenäistämällä arvioinnin periaatteita koulujen ja opettajien arviointityön tueksi. Samalla on uudistettu päättöarviointia ja 6. luokan lukuvuosiarvioinnin kriteerejä. Arviointiuudistuksella on lisätty arvioinnin yhdenvertaisuutta ja arvosanojen vertailukelpoisuutta.

Opetustoimen strategisena painopisteenä on turvata laadukas esi- ja perusopetus 0–9-luokille ja säilyttää yhtenäiskoulu Hartolan kunnassa. Tavoitteena on säilyttää yläkoulun aineenopetus- ja valinnaisainetarjonta riittävänä, laadukkaana, pätevien opettajien opettamana sekä huolehtia myös taito- ja taideaineiden saatavuudesta. Opettajien henkilötyövuosiin ei suunnitelmakaudella ole tulossa vähennyksiä. Yhteistyötä naapurikuntien kanssa on pyrittävä aktiivisesti lisäämään ja etäyhteyksin toteutettava opetus mm. seudullisen kouluverkoston yhteistyönä on tulevien vuosien tavoite.

Oppimisessa ja opetuksessa hyödynnetään enenevästi digitaalisia oppimisympäristöjä ja -materiaaleja. Ajanmukaisiin digilaitteisiin, niiden käyttöön, toimivuuteen ja yhteyksiin panostetaan. Lisäksi on tärkeää lisätä ja tehostaa digiosaamisen koulutusta. Talouden tasapainottamissuunnitelmassa on painetta vähentää oppimateriaaleihin ja -tarvikkeisiin varattavaa määrärahaa, mikä materiaalikustannusten kohotessa on yhä vaikeampaa. Vähennys on kuitenkin maltillinen n. 4000 euroa.

Hallituksen uudistetun kansalliskielistrategian mukaisesti 1.8.2024 on astunut voimaan Valtioneuvoston asetus, jossa on lisätty 1 vuosiviikkotunti B1-kieleen (ruotsi) yläkouluun. Hartolassa yhden oppitunnin lisäys ei ole lisännyt yläkoulun kokonaistuntimäärää, sillä olemassa olevaa tuntijakoa on ollut mahdollista muokata. Orpon hallitusohjelman linjausten mukaisesti tulevan suunnitelmakauden aikana pyritään perusopetusta parantamaan lisäämällä 3 vvh luku- ja kirjoitus- sekä laskutaidon opetukseen alakoulussa laajentamatta opetussuunnitelmaa. Hartolan perusopetuksen tuntijaossa (228 h) on opetustunteja 3 yli asetuksen mukaisen minimin (225 h), joten lisätunteja ei tarvita. Uudistus toteutetaan meillä alakoulun nykyistä tuntijakoa muokkaamalla. Tuntijakouudistus astuu voimaan 1.8.2025.

Hartolan Yhtenäiskoulussa erityistä tai tehostettua tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti inklusion periaatteella oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä laaja-alaisen erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien tuella. Lukuvuonna 2024–2025 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita on koulussa 8,1 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 20 % (yht. 28,1 %). Erityisopetus, ohjaus ja muu opiskeluhoito vaativat myös taloudellista panostusta. Pieni ryhmäkokoo sekä koulunkäynninohjaajien ja varhaisen tuen asiantuntijan työ ovat inklusion toteuttamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa ensiarvoisen tärkeitä. OKM:n vuosille 2024–2027 myöntämän tasa-arvorahoituksen myötä perusopetukseen on ollut mahdollista palkata resurssiopettaja erityisopetukseen ja jakotunteihin tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen turvaamiseksi.

Tulevana talousarviovuonna hallitusohjelman mukainen oppimisen tuen uudistaminen on yksi keskeisimmistä opetusta ja kasvatusta koskevista toimenpiteistä. Uudistus selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Uudistus astuu voimaan 1.8.2025.

Yhteisön toimintakulttuurin tietoinen tarkastelu, sen kehittäminen ja arvioiminen omassa yhteisössä on mitä parhaita valmistautumista tuen uudistamiseen. Hartolan valtuuston hyväksymän talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti koulunkäynninohjausresurssia on kuitenkin supistettava mm. vähentämällä ohjaustunteja ja eläköitymisten/htv vähennysten muodossa, mikä on ristiriidassa oppimisen tuen uudistamisen kanssa. Perusopetuksessa tärkeänä tavoitteena on huolehtia lakisääteisen tuen resurssien riittävydestä myös jatkossa.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden myötä lasten kesätoiminta koulun järjestämänä on päättynyt, eikä toimintaa järjestetty enää kesällä 2024. Koululaisten iltapäivätoimintaa on supistettu minimiin klo 13–16 välillä tapahtuvaksi ja sen ohjaajaresurssia on vähennetty. Iltapäiväkerho ei ole kunnalle velvoittavaa lakisääteistä toimintaa, mutta palautteen perusteella sen merkitys pienille oppilaille ja heidän perheilleen on erittäin suuri. Sen toiminnan jatkuvuuden turvaaminen on ollut myös yhteisenä tahtotilana sivistystoimessa. Iltapäivätoiminnan osallistumismaksua on korotettu 1.8.2024 n. 10 %, maksu on 100 euroa kuukaudessa.

Tänä lukuvuonna opetustoimen keskeiset tavoitteet kohdentuvat turvalliseen oppimisympäristöön ja työrauhaan sekä kestävään kehitykseen arjen valintojen ja niiden näkyväksi tekemisen kautta. Tavoitteena on tehdä yhdessä hyvää osallisuuden, ympäröivään yhteisöön jalkautumisten ja yhteistyön avulla. Suunnitelmakaudella 2025–2027 panostamme edelleen hyvinvoinnin lisäämiseen, yhdessä tekemiseen ja toiset huomioon ottavaan toimintaan. Nykyaikaisten koulurakennusten ja -tilojen myötä turvataan kaikille puhtaat, turvalliset ja viihtyisät opiskelu- ja työtilat. Vanhan, puretun koulurakennuksen paikalle on laajennettu koulun piha-alueita. Lähiympäristöä on muokattu, maisemoitu ja rakennettu toimivaksi ja turvalliseksi välitunti- ja lähiliikunta-alueeksi. Oppilaiden koulutyön sitoutumista edistetään yhdessä tekemisen, aktiivisen osallisuuden ja vaikuttamisen kautta. Oppilaiden läsnäoloa koulussa tuetaan monin tavoin opiskeluhuollon, oppimisen varhaisen tuen, hyvinvointituntien, tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun sekä oppilaskunta- ja kerhotoiminnan kautta. Poissaoloihin puututaan entistä tarkemmin ja järjestelmällisemmin seudullisesti yhteisen poissaoloihin puuttumisen mallin pohjalta ja uuden kansallisen poissaololuokituksen käyttöönotolla.

Hyvinvointialueen uudistuksen myötä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen hoidettavaksi vuoden 2023 alusta. Koulukuraattoripalveluita on saatavilla yhtenä päivänä viikossa, kouluterveydenhoitoa kahtena päivänä ja psykologi toimii lähinnä konsultoivassa roolissa. Koulun oma muu opiskeluhuollollinen tuki varhaisen tuen asiantuntijan, koulunkäynninohjaajien ja koulunuorisotyöntekijän kautta on tärkeä lisä HVA:lta saatuu opiskeluhuollon resurssiin. Koulunuorisotyön hanke on kuitenkin päättymässä vuoden 2024 lopussa. Hyvinvointityössä panostetaan tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja -viihtyvyyden lisäämiseen. Toisaalta levottomuudet ja sota Ukrainassa ja Gazassa ovat lisänneet uudenlaista huolta huomisesta. Myös yleinen kustannustason nousu sekä kyberturvallisuuden ja ilmastoasioiden uhkakuvat vaikuttavat koulutyöhön. Kasvatuksen ja opetuksen turvallinen arki vuorovaikutussuhteineen on lasten ja nuorten hyvinvoinnissa keskeistä. On tärkeää turvata elämänmyönteiset, yhteisöstä voimaa ammentavat rutiinit ja henkilökunnan ja oppilaiden jaksaminen sekä oppilaiden mahdollisuus oppia ja saada riittävästi ohjausta ja tukea.

Hyvinvoiva oppilas ja koulu tarvitsevat myös hyvinvoivan henkilöstön. Työn kuormittavuus ja stressi opetustyössä on kovaa. Työhyvinvointia vahvistaa positiiviset tunteet, kuten työhön kiinnittyminen tai työstä palautuminen. Tähän tarvitaan sekä ryhmätason että yksilöllistä tukea. Avoimuus, asioiden jakaminen ajoissa, kokoukset ja keskustelutilaisuudet koko yhteisönä ja pienryhmissä ovat tarpeen. Taloudellisia resursseja kohdennetaan työyhteisöön ja työhyvinvoinnin kehittämiseen, erityisesti täydennyskoulutuksen, tyhy-toiminnan ja työnohjauksen keinoin.

Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	Oppimisen rohkaiseva tukeminen ja kouluun kiinnittyminen erityisopetus ja koulunkäynnin ohjaus opiskeluhoolto varhainen tuki ja ennalta ehkäisy oppilaiden kohtaaminen vanhempien tapaamiset henkilökunnan koulutus seudullisen poissaolomallin toteuttaminen	Rehtori, opetus- ja muu henkilöstö Opiskeluhooltoryhmä Oppilaskunta Vanhempaintoimikunta	Opiskeluhoollon Mitä kuuluu -kyselyt ja huoltajakyselyt Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt Poissaolomäärien seuraaminen Kouluterveyskyselyt Hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustuntien toteutuminen
	Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy Kiva koulu -ohjelma versotoiminta oppilaskuntatoiminta kerhotoiminta iltapäivätoiminta hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustunnit Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen suvaitsevaisuuskasvatus kotikansainvälisyys kansainvälisyyskasvatus kulttuurikasvatus Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen oppilaskuntatoiminta kerhotoiminta välkkäritoiminta	Kiva Koulu -vastaava/tiimi Oppilaskuntavastaava Opiskeluhooltoryhmä Varhaisen tuen asiantuntija Koko henkilökunta Oppilaskuntavastaava, oppilaskunta/ lapsiparlamentti Vapaa-aikapääällikkö/ nuorisovaltuusto Kerhovastaava Taito- ja taideainevastaava	Kiva Koulu -kysely Kouluterveyskyselyt Harrastuskyselyt Hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustuntien toteutuminen Oppilaille järjestettävien tapahtumien määrä Kansainväliset vieraat/ mahd. opintomatkat Oppilaiden osallistuminen yhteistoimintaan, vaikuttamiseen ja erilaisiin tapahtumiin Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt, ruokaraati Harrastuskyselyt
Monipuolinen ja laadukas opetus	Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen pätevät opettajat ja ohjaajat pienet opiskeluryhmät monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta	Rehtori Opetushenkilökunta Johtotiimi Seudullinen verkostoperuskoulu	Opetustunnit/ oppilas Koulupudokkaiden määrä Jatko-opintoihin sijoittuminen Perusopetuksen caf-itsearviointi/ seudullinen arviointi

	jatko-opintovalmiuksien turvaaminen/tehostettu oppilaanohjaus etsivä nuorisotyö digitaitojen parantaminen	Kasvatuksen ja opetuksen digiryhmä	Digitaitokyselyt
Hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten työolo-suhteiden parantaminen kehityskeskustelut täydennyskoulutus ja työnohjaus tyhy-toiminnan monipuolistaminen	Rehtori Johtotiimi Kunnan työhyvinvointiryhmä Koulun hyvinvointitiimi	Henkilöstökyselyt/ työhyvinvointikyselyt Seudullinen arviointi Caf-itsearviointi Tiimien arvioinnit Täydennyskoulutukseen osallistuminen
Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti henkilöstö- ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen tilojen joustava ja monipuolinen käyttö opetusryhmien järkevä muodostaminen hanketoiminta kiinteistön järkevä ja monipuolinen käyttö	Rehtori/ toimialajohtaja Kunnan johtoryhmä Johtotiimi	Kustannukset euroa/oppilas Keskimääräinen ryhmäkoko Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö

TUNNUSLUKUJA

	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027
Oppilasmäärä 20.9. ka	142	145	134	135	139	134
€/oppilas ilman vammaisopetusta	22 392	22 663				
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat	42 311	56 810	–	–		
Ryhmäkoko (oppilasmäärä 20.9.)	12,9	13,2	14,9	15	15,4	14,9

Oppilasmäärään 20.9.2024 sisältyy valmistavan opetuksen oppilas, ei kotioppilas. Kustannukset (ilmoitettu tuhat €/opp.) OPH raportilta 20.9. saatavilla edellisen vuoden oppilaan hinta.

8.4 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuritoiminta luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto-, pito- ja lumovoimaa. Kulttuuritoimi on mahdollistamassa kulttuurin ja taiteen saavutettavia palveluita laajasti eri ikäryhmille ja on tukemassa eri toimijoita ja tapahtumanjärjestäjiä.

Hartolan kunta on mukana Päijät-Hämeen kuntien yhteisessä lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnassa ja tekee yhteistyötä valtakunnallisesti toimivan Konserttikeskuksen kanssa. Alueellista yhteistyötä kehitetään edelleen Päijät-Hämeen liiton kulttuuritoiminnan kehittämistehtävän/Päijät-Hämeen kulttuuriverkko -toiminnan päätyttyä.

Kulttuurityötä ohjaileva strateginen asiakirja on maakunnan Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -kulttuuriohjelma. Tavoitteena on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä sekä luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle maakunnassa.

Kulttuuripalveluiden talousarviossa on huomioitu taloudentasapainottamissuunnitelma ja konkreettiset säästöt kohdistuvat painatus- ja ilmoituskuluihin, vakuutuksiin, kuljetuskustannuksiin ja muihin toimintakuluihin. Taidesalonki Talvion ulkoistamisen vaikutuksesta kulttuuripalveluiden maksutuotot pienentyvät eikä esimerkiksi teosvälityksistä synny tulonmuodostusta. Ulkoistamisen myötä vastuullisen viranhaltijan resurssia vapautuu suunnattavaksi perusnuorisotyöhön. Kulttuuripalveluiden lakisäänteisenä perustehtävänä myös taloudellisesti haastavina aikoina on edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Kulttuurin ja taiteen avulla luodaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa.	Kulttuurin ja taiteen yhdenvertaisen saatavuuden edistäminen. Tarjotaan monipuolisia sisältöjä ja toimintaa kaikenikäisille. Luodaan edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle.	Vapaa-aikapääällikkö ja henkilöstö Päijät-Hämeen Liiton kanssa tehtävä yhteistyö Efektitoiminta Hanketoiminta	Osallistujapalautteet Taitelijapalaute Laadullinen arvio Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumien

	Luodaan edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Yhtenäiskoululla ja varhaiskasvatuksessa toteutetaan kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita.	Kuntien välinen yhteistyö	
--	--	---------------------------	--

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden lakisääteisenä perustehtävänä on luoda edellytyksiä liikkumiselle järjestämällä palveluja ja tarjoamalla tukea elämäntavan eri vaiheissa tapahtuvalle fyysiselle aktiivisuudelle. Toiminnan päätavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen lainsäädännön ja hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Liikuntapalvelut tukevat kansalaistoimintaa sekä ovat tekemässä yhteistyötä eri toimialojen kanssa liikuntapaikkojen kehittämisessä ja rakentamisessa. Toiminnan kannalta tärkeässä roolissa on paikallinen, kuntien välinen ja alueellinen yhteistyö.

Toimintaa ohjaa strategisena asiakirjana Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelma, joka toteuttaa kansallisia tavoitteita ja Päijät-Hämeen hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa. Päijät-Hämeen Liiton koordinoimana lisätään kaikkien päijäthämäläisten fyysistä aktiivisuutta ja vähennetään paikallaanoloa myös Hartolassa. Toiminnassa huomioidaan myös hallitusohjelmaan sisältyvä Suomi liikkeelle -ohjelmalla, jolla edistetään liikkuvan arjen valintoja ja sitä, että yhä useampi ihminen tarttuu liikkumisen mahdollisuuksiin.

Liikuntapalveluiden toiminnoissa toimitaan suunnitelmallisesti ja reaktiivisesti. Hartolan liikuntapalvelut järjestää säännöllisesti kuntalaisten tärkeäksi kokemia mahdollisuuksia päästä uimahalliin.

Suunnitelmissa on jatkaa Hartolan ja Sysmän kuntien välistä yhteistyötä. Hankerahoituksia haetaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi Liikuntaneuvonnan järjestämiseen ja Liikunnallisen elämäntavan edistäviin toimenpiteisiin. Valtionavustuksilla on mahdollista rikastaa paikallisia liikunnan ohjaus- ja neuvontapalveluja. Talousarviossa on turvattu toimintaedellytyksiä myös tilanteessa, jossa jäädään ilman avustuksia.

Liikuntapalveluiden talousarviossa on huomioitu talouden tasapainottamissuunnitelma ja konkreettiset säästöt kohdistuvat koulutus- ja kulttuuripalveluihin. Suunnitelmien mukaisesti Liikuntamajan peruskäyttömaksu on vuoden 2025 alusta alkaen 150 €/vuosi (aikaisemmin 100 €/vuosi) ja yli 65-vuotiaille hinta on 100 €/vuosi (aikaisemmin maksuton). Maksutuotot on arvioitu maltillisesti talousarvioon.

Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen	Liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa.	Vapaa-aikapäällikkö ja henkilöstö Hanketoiminta	Osallistujapalaute Osallistujamäärät Kuntotestitulokset

	Liikuntaneuvontaan sujuvampi kirjaamiskäytäntö ja asiakasohjaus. Tarjolla on erilaiset liikkujat huomioivaa liikuntatoimintaa. Liikuntapalvelut ovat saavutettavia ja monipuolisia. Turvataan riittävät resurssit ja ammattitaitoinen ohjaus.	Toimialojen ja kuntien välinen yhteistyö Päijät-Hämeen Liitto Päijät-Hämeen Liikunta- ja urheilu	Laadullinen arvio
--	---	--	-------------------

Nuorisopalvelut

Tavoitteena on tarjota laadukkaita ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden. Nuokun, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen Nuortentalo Nurkka29 mahdollistaa 7–29-vuotiaille suunnatun kasvua ja kehitystä tukevan toiminnan. Nuortentalo on nuorten suvaitsevaisuutta, päihitteettömyyttä ja itsenäistymistä tukeva nuorten oma tila.

Nuorille järjestetään monipuolista toimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa: Etsivä nuorisotyö ja Nuorten työpaja järjestävät Nuotta-valmennuksia lähikuntien kanssa yhteistyössä. Naapurikuntien kanssa toteutetaan loma-aikojen toimintaa ja erilaisia retkiä. Alustavien suunnitelmien mukaan vuoden 2025 aikana toteutetaan ERASMUS+ nuorisovaihto Ruotsin Falkenbergiin yhteistyössä Asikkalan ja Sysmän kanssa.

Seudullinen nuorisotyön kehittäminen jatkuu ja Hartola on mukana Lahden hallinnoimassa Nuorisotyön seudullisen koordinaation kehittäminen Päijät-Hämeessä -hankkeessa. Hankkeen aikana luodaan esimerkiksi nuorisotyön alueellinen perussuunnitelma, NUPS, joka ohjaa ja suuntaa, linjaa ja rajaa sitä, mitä ja miten nuorisotyötä tehdään. Aluekoordinaattori tukee nuorisotyön osaamista ja laatua sekä jakaa aiheeseen liittyvää tietoa, kokoaa alueellisia yhteistyöverkostoja sekä järjestää tapaamisia ja yhteisiä tilaisuuksia.

Harrastamisen Suomen malli -hankkeella luodaan lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen lukuvuoden aikana.

Etsivä nuorisotyö -hankkeen pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Se on tavoitteellista ja toiminnallista tukea, joka pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Etsivän nuorisotyön painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ, joka näkyy tiiviinä yhteistyönä esim. Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Etsivä toimii myös Rikosseuraamuslaitoksen apuvalvojana ja on mukana Puolustusvoimien Time Out – Aikalisä! -toiminnassa.

Nuorten työpaja -hankkeessa tarjotaan valmennuspalveluita esimerkiksi työttömille tai vailla opiskelupaikkaa jääneille nuorille. Nuorten Työpaja Signaalissa 16–29-vuotiailla nuorilla on mahdollisuus osallistua ohjattuun ja tuettuun pajatoimintaan: erilaisia työtehtäviä mediapajaympäristössä, nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa, mahdollisuus osaamistodistuksien suorittamiseen ja peruskouluopintojen sekä lukio-opintojen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Pajatoiminnalla tuetaan avoimille työmarkkinoille työllistymistä ja opiskelupaikan löytymistä ja kehitetään yksilöllisesti nuoren elämänhallintataitoja myös terveellisiin elämäntapoihin tukien.

Nuorisopalveluiden talousarviossa on huomioitu taloudentasapainottamissuunnitelma ja konkreettiset säästöt kohdistuvat asiakaspalveluostoihin, kulttuuri- ja koulutuspalveluihin, toimintakuluihin ja henkilöstön palkkakuluihin.

Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen.	Luodaan edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Alle 29-vuotiaiden nuorten arjenhallinnan ja kasvun tukeminen perus- ja erityisnuorisotyössä. Nuorille on tarjolla ennaltaehkäisevää toimintaa, ohjausta ja palveluja lähipalveluna Hartolassa. Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi.	Vapaa-aikapääällikkö ja henkilöstö Hanketoiminta Seudullinen ja alueellinen yhteistyö: mm. Nuorisotyön aluekoordinaatio-hanke Nuorisolainmukainen monialainen yhteistyöryhmä	Osallistuja- ja kävijäpalautteet Osallistavat kyselyt SOVARI-mittari Nuorten jatkosijoittuminen pajajaksojen jälkeen (PAR-asiakas- ja tilastointijärjestelmä). Sopimusten ja asiakaskäyntien määrä. Nuorisotilastot.fi
Turvataan nuorten osallistumis-, kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuudet. kuntalaki (410/2015) 26 § nuorisolaki (1285/2016) 24 § laki hyvinvointialueesta (29.6.2021/611) 32 §	Nuoria kuullaan heitä koskeissa asioissa.	Vapaa-aikapääällikkö: Nuorisovaltuusto Nurkkakunta Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto Rehtori, oppilaskuntavastaava: lapsiparlamentti	Vaikuttajaryhmien toiminta SOVARI-mittari

8.5 Kirjasto

Hartolan kunnankirjasto kuuluu kunnan lakisääteisiin peruspalveluihin ja sen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia lukuharrastukseen ja sivistykseen.

Kirjasto mahdollistaa kansalaisvalmiuksien kehittämisen ja elinikäisen oppimisen, sekä väestön opastamisen digitaalisten yhteyksien äärelle. Kirjasto tuo iloa ja hyötyä kaikenikäisille ihmisille ja on kuntalaisille erittäin tärkeä palvelu.

Hartolassa omatoimikirjaston valikoima on hyvä, sillä koko kirjaston aineisto, varastoaineistoa lukuun ottamatta on omatoimiasiakkaiden käytössä. Lisäksi kirjastossa voi omatoimijalla käyttää asiakaskoneita ja lukea digimuotoisia sanomalehtiä e-press -tietokannasta. Omatoimikirjastoon pääsee kirjastokortilla ja siihen liitettyllä pin-koodilla, lainausautomaatti toimii samoilla tunnuksilla.

Kirjastoasioita voi hoitaa myös kotoa käsin <https://lastu.finna.fi> sivuston kautta, josta löytyy myös lainattavaa e-aineistoa, sekä cineast-elokuvapalvelu. Kansallinen e-kirjasto-sovellus on asiakkaiden käytettävissä vahvalla tunnistautumisella tai omalla kirjastossa luodulla käyttäjätunnuksella.

Tavoitteet 2025–2027

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resussit
Kattavat kustannustehokkaat kirjastopalvelut.	Monipuolinen, ajantasainen kokoelma. Päivitetyt kirjastojärjestelmät ja sekä hyvät digi- ja verkkopalvelut.	Koulutettu henkilökunta. KOHA-kirjastojärjestelmän käyttö aloitetaan lokakuussa 2024.
Omatoimikirjaston käyttö pitkillä aukioloajoilla ja ilman ikärajoja.	Toimivat omatoimilaitteet, valvontakamerat, kirjastoaineiston selkeä järjestely.	Henkilökunnalta vaadittava työpanos omatoimikirjaston toimivuuden takaajana.

Arviointimittarit ja perusteet

Kirjastotoimi	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027
Kokonaislainaus	32 885	34128	33 000	33 000	33 000	33 000
- pääkirjasto	18 240	19169				
- omatoimikirjasto	14 645	14 959				
- kaukolainat (erillinen muista lainoista)	15	12				
Lainat/asukas	12,5	13,5	13	13	13	13
Kirjastokäynnit			16 000	16 000	16 000	16 000
- pääkirjasto + omatoimikirjasto	14 852	16503				
- omatoimikirjasto	6234	5302				

--	--	--	--	--	--	--

* Omatoimikirjaston kävijämäärä kertoo kirjastokortilla omatoimikirjastoon kirjautuneiden määrän.

Yhdellä kortilla voi tulla vaikkapa perhe tai pariskunta, vaikka emme sitä suosittele.

* Kävijälaskuri kertoo koko kirjaston vuosittaisen kävijämäärän. Käytämme kävijälaskuria tilastossa mittarina asiakaskäyntien laskennassa.

*vuoden 2022 luvut jätetty taulukkoon vertailun mahdollistamiseksi

Muutokset budjetissa 2025

Vuodelle 2025 tulee säästöä kirjaston lehtibudjetista 2.000 € ja kirjaston kalusteista 1.000 € eli yhteensä 3.000€.

Seudullinen kirjastoyhteistyö

LASTU-kirjastot siirtyivät KOHA-kirjastojärjestelmään vuoden 2024 aikana. KOHAn käyttökustannukset ovat maltillisemmat kun aiemmassa Aurora-tietokannassa. Lisäksi KOHA on kirjastojen omaan käyttöönsä kehittämä tietokanta, jota kirjastot itse kehittävät. LASTU-alueella jokainen kunta on hankkinut asukasluvuun nähden suhteutetun määrän KOHAn osakkeita.

LASTU-alueen kunnissa ja kaupungeissa toimii yhteensä kahdeksan pääkirjastoa sivukirjastoineen, sekä seitsemän kirjastoautoa: Lahdessa (4 kpl), Heinolassa, Hollolassa ja Orimattilassa. Omatoimikirjastot ovat käytössä 16 toimipisteessä, joista osa on sivukirjastoja.

8.6 Kansalaisopisto ja musiikkikoulu

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittävään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Talouden tasapainottamissuunnitelmaa vuosille 2024–2027 noudattaen kansalaisopiston kustannuksia vähennetään vuosittain noin 10 % esimerkiksi kurssitarjontaa supistamalla, ja musiikkikoulun toiminta lakkautetaan asteittain ja opiskelijat ohjataan esimerkiksi Heinolaan.

Tunnuslukuja:

Asiakaspalvelujen ostot	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026
Kansalaisopisto euroa	31 727	15 622	54 996 *)	45 300	40 800	36 700

Musiikkikoulu euroa	27 686	21 925	20 372	33 100	20 000	12 000
---------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

*) Kansalaisopiston vuoden 2023 laskutus pitää sisällään myös vuoden 2022 kuluja, jotka laskutettiin vasta vuoden 2022 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	TP 2022	TA 2023 + muutos	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	468 962	236 724	208 900
Toimintamenot	-4 588 822	-5 051 530	-4 694 900
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-4 119 860	-4 814 806	-4 486 000
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-12 899	-11 790	-12 700
Vyörytykset ja muut laskennalliset erät	-532 423	-399 236	-604 425
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 665 182	-5 225 832	-5 103 125